כיצד מערימין פרק חמישי תמורה כו.

גמ' תמורת עולה תמורת שלמים גרסי' ול"ג ותמורת שלמים: ור' יוסי קסבר אי אמינא תמורת עולה ושלמים כו'. (ג) ור' יוסי אמר לך קסבר האי גברא אי אמינא (ו) האי ליגמא תמורת עולה ושלמים תהוי קדושה ולא קריבה וטעה בהכי דסבר אימא תמורה אכל חד וחד ותהוי קדושה גמורה ליקרב הלכך אע"ג (ז) דאמינא בהאי ליגמא דתמורתייהו איכון הוה ליה כאומר לא תמול זו אלא אם כן תלה זו יא). לשון ירושלמי דר' מאיר ד) סבר האי גברא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים יכ) הוה דקטעי דקסבר אי לא אמינא כי הוה דהדר ביה והמניא בגיחותא דפלוגתייהו בהכי יג) ר' יוסי הייינו רבנן דהא דאמר כי אמרי רבנן נמי דאמרי תרוייהו לא אמרי אלא דמתחלה נתכוין לכך דבנמלך כ"ע מודו דאין יד) דבריו האמרוים כלום דודאי לא אמר מלי לאימלוכי: **בהמה** טו) **תליה עולה ותליה תעשה תקרב עולה.** דתפוס לשון ראשון וכיון דקדשה נפלגא קדושת עולה קדשה כולה ואע"ג דגבי האומר רגלה של זו עולה לא אר"מ דתימוא קדושה כולה דתמות: (ד"ה בהמה וכו' כדקתני בפירקא קמא דף יא ע"ב אם"ר נאמרים: (כ) ד"ה שוין וכו' מילתא דפשיטא היא דהא ר"מ:

הגהות הגר"א

(א) גב' קמ"ל, גרס"י ל"א דר"י סבר אי לא אמינא תמורת עולה ושלמים סברי הדדי הוא דסבר כי והמניא לאומר תמורת עולה ושלמים דבריו קיימים תמורת עולה ושלמים ה"ז תמורת עולה דר"מ כי עד ה"ז תמורת עולה ת"ר:

שיטה מקובצת

א) קדשי. ל"א שניה נמי חיילא לא: ב) זו ותפוס לשון ראשון ודבו: ג) קמ"ל ל"א מהדר קא הדר ביה מתמורת עולה לתמורת שלמים האיל וכן תפוס תחלת דבריו תמורת עולה ור' יוסי סבר הדין גברא הוא דקא שני דסבר אי לאו אמינא תמורה על עולה ועל שלמים לא תפסת תמורת דתרוייהו ומש"ה הוא דאמר תמורת עולה וחמורת שלמים אלא דדין הוא דתמורת עולה ושלמים בעיא דניפא האיל יכן בדקיגן ליה אי אמר מהדר הוא דאהדרי בי הפוס לשון ראשון ואי אמר לתמורת שניהן דבריו קיימים והתניא הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי ר"מ וחכמים אומרים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורי שלמים ר' יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שלא הייתי יכול לקרות שני השמות כאחד דבריו קיימין אם אמר משקרתי שם לראשון ותותי וקריתי שם לשני אין דבריו האחרונים כלום ר' יוסי הייינו רבנן כולה ר' יוסי קתני לה. ל"א קמ"ל דכאן חכמים הייינו ר' יוסי: ד) הגן. ס"א הניא אירך: ה) שלמים רבי יוסי אומר אם: ו) קריבה גליון דדעתיה להקדיש קדושה דחזיא להקריבה טפי מקדושה דאולא ליתיה

הגהות הב"ח

(א) גב' וכי יוסי קסבר אי אמינא תמורת: (ב) שם קמ"ל (מ"ל) תו"ס וכ"ב גר' רש"י והתניא: (ג) רש"י ד"ה וכ' יוסי וכו' ושלמים כו' כלומר וכ' יוסי וכו' נכסי הקדש וה"ב מ"ה דברי ר"מ דאין דבריו האחרונים כלום ודאי לא מלי לאימלוכי הקדש ולמ"ב מ"ה ר' יוסי יכו' מודו הקדש: (ד) ד"ה בהמה וכו' כדקתני בפירקא קמא דף יא ע"ב אם"ר נאמרים: (ה) ד"ה שוין וכו' מילתא דפשיטא היא דהא ר"מ:

הגהות הגר"א

(א) גב' קמ"ל, גרס"י ל"א דר"י סבר אי לא אמינא תמורת עולה ושלמים סברי הדדי הוא דסבר כי והמניא לאומר תמורת עולה ושלמים דבריו קיימים תמורת עולה ושלמים ה"ז תמורת עולה דר"מ כי עד ה"ז תמורת עולה ת"ר:

שיטה מקובצת

א) קדשי. ל"א שניה נמי חיילא לא: ב) זו ותפוס לשון ראשון ודבו: ג) קמ"ל ל"א מהדר קא הדר ביה מתמורת עולה לתמורת שלמים האיל וכן תפוס תחלת דבריו תמורת עולה ור' יוסי סבר הדין גברא הוא דקא שני דסבר אי לאו אמינא תמורה על עולה ועל שלמים לא תפסת תמורת דתרוייהו ומש"ה הוא דאמר תמורת עולה וחמורת שלמים אלא דדין הוא דתמורת עולה ושלמים בעיא דניפא האיל יכן בדקיגן ליה אי אמר מהדר הוא דאהדרי בי הפוס לשון ראשון ואי אמר לתמורת שניהן דבריו קיימים והתניא הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי ר"מ וחכמים אומרים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורי שלמים ר' יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שלא הייתי יכול לקרות שני השמות כאחד דבריו קיימין אם אמר משקרתי שם לראשון ותותי וקריתי שם לשני אין דבריו האחרונים כלום ר' יוסי הייינו רבנן כולה ר' יוסי קתני לה. ל"א קמ"ל דכאן חכמים הייינו ר' יוסי: ד) הגן. ס"א הניא אירך: ה) שלמים רבי יוסי אומר אם: ו) קריבה גליון דדעתיה להקדיש קדושה דחזיא להקריבה טפי מקדושה דאולא ליתיה

מסורת הש"ס

א) (זמחים ל: ע"ש), ב) [נ"ל יוסף], ג) זמחים יב. [קתוסין ו. כריתות כז.], ד) נ"ל יוסי כנ"ל וגי' נ"ל דר"מ סבר האי גברא דאמר תמורת עולה ותמורת שלמים ס"מ מיהדר קהדר כה יר"י אמר לסי אמר תמורת עולה תמורת שלמים לאמר דכולהו עולה טולהו שלמים והמניא בגיחותא כיחותא וכך היא ע"ב, ה) [כפ"ק ע"ח:], ו) ער' נ"ק, ז) [נ"ק], ז) אינו מתייב נ"ק, ח) [שלמים פלגי נ"ק], ט) [נ"ל יוסף].

מסורת הרב"ח

(א) גב' וכי יוסי קסבר אי אמינא תמורת: (ב) שם קמ"ל (מ"ל) תו"ס וכ"ב גר' רש"י והתניא: (ג) רש"י ד"ה וכ' יוסי וכו' ושלמים כו' כלומר וכ' יוסי וכו' נכסי הקדש וה"ב מ"ה דברי ר"מ דאין דבריו האחרונים כלום ודאי לא מלי לאימלוכי הקדש ולמ"ב מ"ה ר' יוסי יכו' מודו הקדש: (ד) ד"ה בהמה וכו' כדקתני בפירקא קמא דף יא ע"ב אם"ר נאמרים: (ה) ד"ה שוין וכו' מילתא דפשיטא היא דהא ר"מ:

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה נ: יח ג מיי' פ"ג מהלכות תמורה הלכה ג: יט ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ד ע' ר"מ:

מוסף רש"י

דברי הכל תפוס לשון ראשון. אלין קדישה תלה על קדישה (בחולין כ: ושם ד"ה לא הייקא). תרוייהו קדישי. האיל ומקטיר לגבי ותרוייהו ריסא דמי מציה עולה ודמי מציה שלמים (שם ושם ד"ה הייקא, ע"ש בהשגת גרמא אחרת). הקדיש חציה. אמר מסם (זבחים יב:). ואינה קריבה. האיל ומתחילה הקדשה לא נתלה להקריב, אחליה היתה תולין ומתחי מעיקרו הוא. הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ויקטלון בנמים אחרת (שם, וכש"ר קדושין ל. ובריתות כב:). הערשה תמורה. אם סמיך לשתפין (זבחים שם). שהא אינה לשתפין ותמורתה ביצא בה. אלינה קריבה, ממקת קדושה דחויה כאתה (קדושין שם).

רבינו גרשום

הרוייהו קדשי. ואחכיר ואביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים: ליישנא אחרינא שניה נמי חייילא ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים אלא כמו אמר תמורה נמי אשלמים הוה אמינא קדושה לשם תמורת שלמים (ואינה קריבה לר"ל דמשו"ה קאמר נמי תמורת שלמים) (ואין קרי' דמיה לתמורת שלמים כיון דלא אמר המורה נמי אשלמים) (דליקרב נמי אשלמים ל"א מפרש כליישנא קמא טעמא דר' מאיר ור' יוסי: אלא בדין הוא. דתמורת עולה ושלמים בעי מימר ובהכי עוד אמרינא כיון דאמר תמורת עולה תמורת שלמים משום הכי בדקינן ליה כו': והתניא. סיעתא: הרי זו תמורה עולה כו'. ר' יוסי הייינו חכמים דכיון דאמר דבריו קיימים הכי נמי דסבר דתימכר ויביא כו' אין ודאי כרבנן והא קמ"ל דמאן חכמים ר' יוסי: ת"ר האומר בהמה זו חציה תמורת עולה כו'. (הילוכה) [פירחשא] בבייתא דלעיל דחכמים הייינו ר' יוסי אלא שמקצר הברייתא: כולה תקרב עולה. רכיון דאמר חציה עולה חפסה קדושה בכולה דברי ר"מ דהכא אמרינן דהא חפוס לשון ראשון נר' יוסי אמר תמות דתחילה קדושת שניהם עליה וכיון דאינו מחייב חטאת (והוי כחטאת שמחייב בעליה) שכבר כן נשתייר זה שאינו צריך לו דאינו מחייב חטאת הלכך תמות: ומודין באומר חציה חטאת תחלה ואח"כ חציה עולה שחטות דאפילו לר"מ דאמר חפוס לשון ראשון כיון דאמר תחלה חציה חטאת והוא אינו כתוייב חטאת הוי כחטאת שכיפרו בעליה תמות: מהו דתימא הייינו טעמא דר"מ, דאמר תקרב עולה דקסבר חטאת (מעובדת) [מעורבת] קריבה כשאמר חציה עולה וחציה חטאת ואפילו כי אמר

כו': קדושה ואינה קריבה דתימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים ותעשה תמורה. כישום דזכר הוא דחזי לעולה לקדושת הגוף: עושה תמורה דתמורה כיוצא בה. דתימכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים. מני ר' יוסי היא. דאמר דבריו קיימים: פשיטא. דודאי ר' יוסי היא: דמהו דתימא שמורתה תיקרב. דאתמורה לא הזכיר כה לא עולה ולא שלמים אלא אמר הרי זו תמורת זו: קמ"ל. דלא קרבה דמאי שנא היא דלא קרבה משום דהויא לה קדושה דחויה ומהקרבה דיש לה ב' שמות תמורה נמי אתיא מכח קדושה דחויה ולא קרבה: [הקדיש חציה. חלקו וחזר וקלקח חציה אחר מחברו והקדיש קדושה דבשעה שהקדיש חלקו לא היתה כולה שלו ולא תפס לה קדושת הגוף]: ותעשה תמורה. והא ראייה דיא לשם זבח שריצאה ותמורתה כיוצא בה ותיכסר ויביא בדמיו כו':

גמ' [ט]א"ר יצחק ברבי [י]יוסי א"ר יוחנן הכל מודים באומר תחול זו ואחר כך תחול זו דברי הכל תפוס לשון ראשון לא תחול זו אא"כ חלתה זו תרוייהו [יא] קדשי לא נחלקו אלא כגון משנתינו דאמר תמורת עולה תמורת שלמים דר' מאיר סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים הויא ליה כאומר תחול זו ואח"כ תחול זו [כ] ורבי יוסי [יא] סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה [א] [ג] קמ"ל:[ד] [כ] ת"ר האומר בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים כולה תקרב עולה דברי ר"מ וחכ"א תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים [ה] א"ר יוסי אם לכך נתכוון מתחלה הואיל וא"א להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין רבי יוסי היינו רבנן כולה רבי יוסי קתני לה תניא אידך בהמה חציה עולה וחציה חטאת (כולה) תיקרב עולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר תמות ושוין [א]באומר חציה חטאת וחציה עולה שתמות שוין מני ר"מ פשיטא מהו דתימא אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דר"מ לאו משום תפוס לשון ראשון אלא היינו טעמא חטאת מעורבת קריבה [ו] ואפילו כי אמר חציה חטאת והדר אמר חציה עולה קריבה קמ"ל דלא תניא אידך [ז]אמר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה קריבה [ו] עושה תמורה [ח]ותמורתו כיוצא בו מני רבי יוסי היא פשיטא דקדושה ואינה קריבה תמורתה איצטריך ליה דמהו דתימא [ט] נהי דהיא לא קרבה תמורתה תקרב קא משמע לן מאי שנא היא דלא קרבה דהויא לה קדושה דחויה תמורתה נמי מכח קדושה דחויה קאתיא אמר רבי יוחנן [ז]בהמה של שני שותפים הקדיש חציה שלו וחזר ולקח חציה אחרת והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא

מיכרין כשלמים וי"ל דר"מ סבר לה כוותיה במתני' ופליג עליה בגמרא דאם סבר לה כוותיה דאם אמר רגלה של זו עולה אין כולה עולה ופליג עליה דכי היכי דבתחלת הקדש חיילא אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו הכי נמי כי אמר שהנשמה תלויה בו חיילא אכולה כר' יוסי דמדמה תמורה לתחלת הקדש כתמנן בפ"ק (שם י.) ת"ר יוסי והלא בתוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף כשאמר רגלה של זו תמת זו תהא כולה תמורה תמתיה ה"נ פגירא ליה ל"ר"מ דכי היכי דחייל תחלת הקדש אכולה בדבר שהנשמה תלויה בו הכי נמי תחול תמורה אכולה ור' יהודה סבר דאין תמורה חלה אאבר כלל אפילו באבר שהנשמה תלויה בו אע"ג דבתחלת הקדש מודה בדבר שהנשמה תלויה בו ובעשה כדפי' בפ"ק (דף יא.) אי משום דדרים בהמה בהמה אי משום דמקיש תמורה למעשר מה מעשר קרבן יחיד כו' אי נמי י"ל דכי אמר חציה אפילו ר' יהודה מודה דיש לחלק בין חציה לאבר שהנשמה תלויה בו ובמתני' מודה דמימר כאשר אפרש נמשוך בעזרת השם: **רבי** יוסי אומר תמות. פירש"י דאף נגמר דבריו אדם נתפס ואיכו אינו ממויין חטאת הלכך תמות וקשה הכי מיחלא קדושת חטאת עליה כלל האמר בגדרים (דף ו.) דאפילו אמר על הבהמה הרי זו חטאת אם אינו ממויין חטאת לא אמר כלום לפיכך פר"י דהכא מיירי דאמר וחציה תמורת חטאת וה"ג בתוספ' [פ"ג ע"ב] בהמה זו חציה זו תמת עולה וחציה זו תמת חטאת תיקרב עולה ר' יוסי אומר תמות ובעשה דר' יוסי משום דשניהם חיילי וכיון דאיכא עליו תמורת חטאת אמינא דאמר תמות ולא אמר תקרב עולה ר' יוסי אומר כאשר אפרש לעיל דגרך לחלק בין לומר כן דחשיב תמורה עפי מהניא דאמת מתמתיה דיי"ל דמהו דתימא דאמר תמות ולא אמר תקרב עולה ר' יוסי אומר דאמר תמות ולא אמר תקרב עולה דאמר תמות ולא אמר תקרב עולה אמינא דלא אמר תקרב עולה אלא בחצי